

УДК 338.1

Харченко Т.М.¹, Малик В.С.²

¹ доц. Сумського національного аграрного університету

² студ. гр. МОІА 2401 Сумського національного аграрного університету

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні проблеми трудових ресурсів в аграрних підприємствах України пов'язані з низкою соціально-економічних викликів. По-перше, спостерігається скорочення чисельності зайнятих у сільському господарстві через міграцію та зниження економічної активності сільського населення, що призводить до дефіциту робочої сили. По-друге, аграрні підприємства мають низьку продуктивність праці, зумовлену низькою кваліфікацією кадрів, застарілою технікою і її великим зносом. По-третє, існує дисбаланс між попитом і пропозицією кваліфікованих кадрів, низький рівень оплати праці, що не стимулює оновлення трудового потенціалу.

Також актуальними є проблеми умов праці – тяжкість, інтенсивність, неповна зайнятість – які знижують ефективність використання трудових ресурсів. Загалом, на фоні ринкових трансформацій посилюється необхідність пошуку нових підходів для активізації людського фактора в аграрному секторі та підвищення продуктивності праці [1].

Ці проблеми потребують комплексного підходу, зокрема поліпшення умов праці, навчання і перепідготовки працівників, модернізації техніки та соціальної підтримки аграрного персоналу.

Державні програми підтримки аграрних кадрів в Україні у 2025 році включають кілька ключових напрямків:

Програма «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» з бюджетом понад 1,2 млрд грн передбачає доплату єдиного соціального внеску для фермерів, дотації на меліорацію, а також кошти на розвиток тваринництва й переробної галузі.

«Підтримка фермерських господарств» з бюджетом близько 4,7 млрд грн включає субсидії на гектар землі (4 тис. грн, а у деокупованих регіонах – 8 тис. грн) та дотації на утримання тварин.

Програма часткової компенсації до 25% вартості сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва (500 млн грн) підтримує технічне переоснащення аграріїв.

Є також програми підтримки малих і середніх фермерських господарств, грантові конкурси та спеціальні субсидії, спрямовані на стійкий розвиток агросектору, створення робочих місць та підвищення кваліфікації кадрів.

Державна програма субсидій для господарств, які обробляють до 120 гектарів (4 тис. грн на гектар), сприяє розвитку агробізнесу малого й середнього масштабу.

Здійснюється підтримка аграріїв через гранти, пільгові кредити (програма «5-7-9»), а також заходи з розвитку інноваційних підходів у сільському господарстві.

Ці програми мають на меті не лише фінансову стабілізацію, а й покращення умов праці, підвищення кваліфікації, залучення і збереження аграрних кадрів в Україні [2].

Порівняння проблем праці на фермах і в агрокомпаніях показує, що кожен тип підприємства має свої особливості та виклики.

Тому, варто розглянути певні особливості трудових ресурсів на фермерських господарствах і агрокомпаніях, за певними критеріями:

1. Продуктивність. На фермах продуктивність зазвичай залишається низькою через обмежене використання сучасних технологій та механізації. У той час, як агрокомпанії демонструють вищі показники продуктивності завдяки впровадженню новітніх технологій, автоматизації та сучасного обладнання.

2. Мотивація працівників. У фермерських господарствах мотивація працівників часто є слабкою через низький рівень доходів, нерегулярність виплат і відсутність соціальних гарантій. В агрокомпаніях, навпаки, існує потреба в кваліфікованих кадрах, що створює стимули для розвитку персоналу, а також передбачено систему заохочень [3].

3. Організація праці. Фермерські господарства характеризуються менш формалізованим підходом до організації праці. Робота часто має сезонний характер, з непостійним графіком. В агрокомпаніях праця організована чітко, формалізовано, широко використовується механізація, що підвищує ефективність управління трудовими ресурсами.

4. Інвестиції. Ферми мають обмежені можливості для модернізації та розвитку через нестачу власних коштів і складність доступу до фінансування. Агрокомпанії ж мають ширший доступ до інвестиційних ресурсів, проте часто залежать від зовнішнього фінансування, кредитів та програм підтримки.

5. Стабільність зайнятості. На фермах зайнятість є нестабільною, здебільшого сезонною, що створює соціальні ризики для працівників. В агрокомпаніях зайнятість стабільніша, проте працівники мають відповідати високим вимогам щодо продуктивності та кваліфікації [4].

Ці особливості впливають на способи вирішення проблем трудових ресурсів у різних аграрних підприємствах та стратегії їх розвитку.

Новітні підходи, які сьогодні застосовують при управлінні трудовими ресурсами, пов'язані з активним впровадженням цифрових технологій і інноваційних методів для підвищення ефективності персоналу та адаптації до сучасних викликів.

Використання штучного інтелекту (ШІ) та чат-ботів для автоматизації рекрутингу та підбору персоналу, що скорочує час і знижує витрати на найм.

Застосування аналітики великих даних для оцінки продуктивності працівників і прогнозування кадрових потреб.

Використання гейміфікації для мотивації працівників і підвищення їх залученості.

Віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR) для адаптації нових співробітників і моделювання робочих ситуацій.

Мобільні додатки для підвищення доступності навчання і зручності комунікацій.

Автоматизація рутинних HR-процесів для звільнення ресурсів HR-фахівців, дозволяючи їм зосередитись на стратегічних завданнях.

Системи управління талантами та платформи для постійної оцінки продуктивності і зворотного зв'язку.

Гнучкі робочі процеси і підвищення ефективності комунікацій в команді через цифрові інструменти.

Ці підходи допомагають оптимізувати використання трудових ресурсів, підвищити їх мотивацію, адаптуватися до змін у бізнес-середовищі та забезпечити конкурентоспроможність підприємств у 2025 році

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нікітін Я.В. Трудовий потенціал аграрних підприємств: проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2023. № 1.

2. Полтавець А.М. Використання трудових ресурсів у контексті управління земельними ресурсами аграрних підприємств. *Проблеми економіки*. 2022, №4.

3. Бречко Д.В. Формування трудового потенціалу аграрних підприємств: чинники, проблеми та напрями оптимізації. *Міждисциплінарні наукові студії*. 2025. № 1

4. Трофанюк Р. Проблеми використання трудових ресурсів в Україні в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62.